

BOEKBESPREKING

Les couleuvres et les vipères par Géniez, Philippe et Grillet, Pierre. 69 photographies en couleurs et en noir, dessins et cartes. Série 'Comment vivent-ils', volume 22. Atlas Visuels Payot Lausanne, 1989. ISBN 2-601-02222-1. Prijs: Ffrs 89,-

Door: Marcel van der Voort.

* * *

Dit met schitterende foto's geïllustreerde boekwerkje, kent naast een inleiding, opmerkingen over morfologie en biologie van de slangen, wetenswaardigheden over de winterslaap, voortplanting, het eventuele gifapparaat van sommige slangen en uitleidende opmerkingen een hoofdtweedeling: het eerste hoofdstuk handelt over couleuvres, het tweede over adders.

Het eerstgenoemde hoofdstuk is gesplitst in 'Couleuvres aglyphes' en 'Couleuvres opistoglyphes'. Ik leid uit deze indeling af, dat men in Frankrijk al dié slangen 'couleuvre' noemt die niet tot de vipera gerekend worden. Raadpleging van Grzimek's zesde deel van 'Het leven der Dieren' lijkt dit te bevestigen: zijn opsomming van couleuvres gaat van Couleuvre à collier (*Natrix natrix*), via Couleuvre léopardine (*Elaphe situla*) tot Couleuvre de Montpellier (*Malpolon monspessulanus*) (Grzimek 1973, index).

Als indelingscriterium hanteren de auteurs bij de behandeling van de aglyfe soorten de natuurlijke leefgebieden van deze slangen. Zo ontstaat de indeling (a) rivieroevers, meren en vijvers; (b) bermen van spoorlijnen, oude muren, heggen; (c) bomen; (d) het mediterrane gebied. Achtereenvolgens passeren bij deze biotopen de volgende slangen de revue: (ad a) *Natrix natrix*, *Natrix maura*, *Natrix tessellata*; (ad b) *Coluber viridiflavus*, *Coronella austriaca*; (ad c) *Elaphe longissima*; (ad d) *Elaphe scalaris*, *Coronella girondica*, *Coluber hippocrepis*, *Coluber gemonensis*, *Coluber najadum*, *Elaphe quatuorlineata* en *Elaphe situla*.

Bij de opistoglyfe soorten maken de auteurs geen biotoopindeling. Ter sprake komen successievelijk *Malpolon monspessulanus*, *Macroprotodon cucullatus*, *Telescopus fallax*.

Ook bij de adders is geen biotoopindeling gemaakt, al worden de favoriete leefomstandigheden van de diverse soorten uitvoerig vermeld. De reden daarvan blijkt al gauw: veel addersoorten komen voor in tal van biotopen en dan blijkt zo'n indelingscriterium niet praktisch te zijn. Ik vermeld nog even de soorten die behandeld worden: *Vipera aspis*, *Vipera berus*, *Vipera latasti*, *Vipera ammodytes*, *Vipera ursinii*.

Het boek gaat verder met interessante opmerkingen over de predatoren van slangen, de relatie slang - mens (met een alinea over het effect van slangegif op de mens) en enkele bijzonderheden.

Een determinatietabel voor de behandelde slangen, een verklarende woordenlijst, een negental kaartjes van verspreidingsgebieden van de slangen die ter sprake zijn gekomen, alsmede een bibliografie besluiten dit werkje.

Uit de 'Introduction' blijkt, dat de auteurs jaren met hun onderzoek voor dit boekje zijn beziggeweest. Dat ze dat met plezier en vakkennis hebben gedaan, blijkt op elke bladzijde: een vlot geschreven tekst met proefondervindelijk vastgestelde gegevens over leefwijze, voeding, uiterlijk e.d.

Zij pretenderen met hun onderzoek afwijkende gegevens verkregen te hebben in vergelijking met andere handboeken voor wat betreft de lengteopgaven van sommige soorten. Ik heb enkele van die opgaven vergeleken met wat Trutnau ervan zegt en een enkele keer is er inderdaad sprake van een wat groter verschil. Zo zegt Trutnau van *Natrix*, dat zij zelden méér

dan 1,50 m haalt, waar de auteurs spreken over 1,80 m. Volgens Trutnau wordt *Natrix maura* niet groter dan 1 m, maar Géniez en Grillet geven 75 cm als limiet. Wordt *Vipera latasti* bij Trutnau gemiddeld 60 cm en zelden groter dan 80 cm, de auteurs spreken als hun oordeel uit dat deze addersoort tussen de 40 en 60 cm groot wordt en zelden groter wordt dan 72 cm (Trutnau 1982 en 1988). Ik acht het niet tot mijn competentie een uitspraak te doen over iemands gelijk.

Dit boekje wordt vooral aantrekkelijk gemaakt door prachtige foto's van de besproken dieren en hun biotopen. In herpetologische boeken kun je nogal eens dezelfde afbeeldingen tegenkomen, of zijn de foto's nadrukkelijk van terrariumdieren. En deze laatste spreken mij persoonlijk wat minder aan. Dat gevaar is in het werkje van Géniez en Grillet afwezig: de foto's zijn alle op lokatie gemaakt en daardoor aantrekkelijk door hun originaliteit. Over foto's van biotopen oordeelde Ken Welch in zijn boekbespreking van R. Hoser's werk over Australische slangen en kikkers (Welch 1990), dat deze in een serieus herpetologisch werk niet mogen ontbreken, een opvatting waaraan het hier besproken boek voldoet.

De prijs van Ffrs 89,- (\pm f 31,-) vond ik bij aanschaf wat aan de hoge kant, maar die is inmiddels op de achtergrond geraakt: het plezier van het lezen of doorbladeren van dit educatieve boekje gaat f 31,- ver te boven.

Tot slot nog een tip: ik kocht dit werkje in de boekhandel die hoort bij het Musée d'Anatomie dat gelegen is in 'Jardin des Plantes' aan de Quai St.-Bernard in Parijs. Nog nooit heb ik in een boekhandel zo'n verscheidenheid aan herpetologische boeken in voorraad aangetroffen. U doet uzelf te kort, als u verzuimt daar binnen te lopen als u in Parijs bent.

LITERATUUR

Grzimek, B., 1973. Het leven der Dieren. Deel VI. Reptielen. Utrecht.

Trutnau, L., 1982. Schlangen im Terrarium. Band 2, Giftschlangen. Stuttgart.

Trutnau, L., 1988. Schlangen im Terrarium. Band 1, Ungiftige Schlangen. Stuttgart.

Welch, K., 1990. Boekbespreking: Australian reptiles and frogs. *Litteratura Serpenti*, Vol. 10 (5): 212-213.

Colour Guide to the Snakes of Sri Lanka, door Anslem de Silva. 1ste editie, 1990. Pp. i-vi, 1-130, plates 1-12 (totaal 69 kleurenfoto's). Formaat A5, harde kaft met stofomslag. Uitgeverij: R. & A Publishing Limited, 3 Highfield Villas, Newlands Hill, Portishead, Avon, BS 20 9AU, Engeland. ISBN 1 87268800 4. Prijs £ 18,75 (inclusief verzendkosten; voor luchtpost £ 2.00 extra).

Door: Anton van Woerkom.

* * *

Ik vind het een goede gewoonte als boeken die een bepaalde diersoort behandelen, deze dieren niet zien als op zichzelf staand, maar als een onderdeel van een veel groter systeem.

Dit boek is daarvan een goed voorbeeld: in het eerste hoofdstuk worden zaken als geologie, klimaat, regenval, biotopen, verwantschap met de Indiase en Maleise fauna en oorsprong van de slangenfamilies besproken.

Het tweede hoofdstuk behandelt de relatie mens - slang op Sri Lanka, waarbij per slangenfamilie aandacht wordt geschonken aan (bij-)geloof, tradities en culturele gebruiken. Het is duidelijk, dat vooral de cobra daarin een prominente rol speelt.

Een zeer interessant hoofdstuk is het derde, dat gaat over gifslangen, slangebeten en de behandeling daarvan, zowel de geschiedenis ervan als de huidige methoden. Eén van de eerste medische werken die ook de gifslangen van Sri Lanka behandelen (symptomen na een beet en de behandeling ervan) is geschreven in de vierde eeuw. Het hoofdstuk bevat interessante feiten over dit onderwerp.

In hoofdstuk 4, waarin de determinatietabellen, valt de auteur terug op vroegere literatuur. Het is daarbij echter niet gewenst dezelfde stijl te gebruiken als elk van de vroegere auteurs deed: vergelijk bijvoorbeeld het gebruik van markers (letters en cijfers die voor de vertakkingen van de tabellen staan) bij de families *Uropeltidae*, *Colubridae* en *Elapidae* met elkaar. Het zou er netter uitzien, als door alle tabellen heen dezelfde stijl gebruikt was. Ook heb ik er een gloeiende hekel aan, als een determinatietabel er als volgt uitziet:

a: Nasal suture goes to second labial;

b: Transverse rows of scales on body less than 275.

Deze twee vertakkingen hebben niets met elkaar te maken en zoiets mag ook niet voorkomen.

Hoofdstuk 5 is het belangrijkste deel van het boek: het geeft een overzicht van alle slangen van Sri Lanka en beslaat de helft van het totale aantal pagina's. Het begint met een tabel van de verspreiding van de slangen over de verschillende klimaatzones. Slechts één slang, *Ptyas mucosus*, komt in alle zeven zones voor.

Hierna wordt per soort een aantal zaken behandeld als inlandse en Engelse namen, biotoop, levensgewoonten, verspreiding, zeldzaamheid en literatuurverwijzingen.

12 pagina's redelijke, maar niet briljante kleurenfoto's en 4 kaarten met hoogte-, klimaat- en vegetatiezones en de provincies van Sri Lanka completeren het boek.

Concluderend kan ik zeggen, dat het boek door iemand is geschreven die weet waarover hij schrijft. Anselm de Silva is duidelijk een man die zijn hele leven al in de natuur en tussen de slangen zit. Hij bracht in dit boek niet alleen een hoop informatie bij elkaar, maar schreef het boek ook in een zeer leesbare vorm, vooral de hoofdstukken 2 en 3.

Het is een waardevol boek voor iedereen die in de slangen van Sri Lanka en Zuidoost-Azië geïnteresseerd is.